

Наукові перспективи
Видавнича група

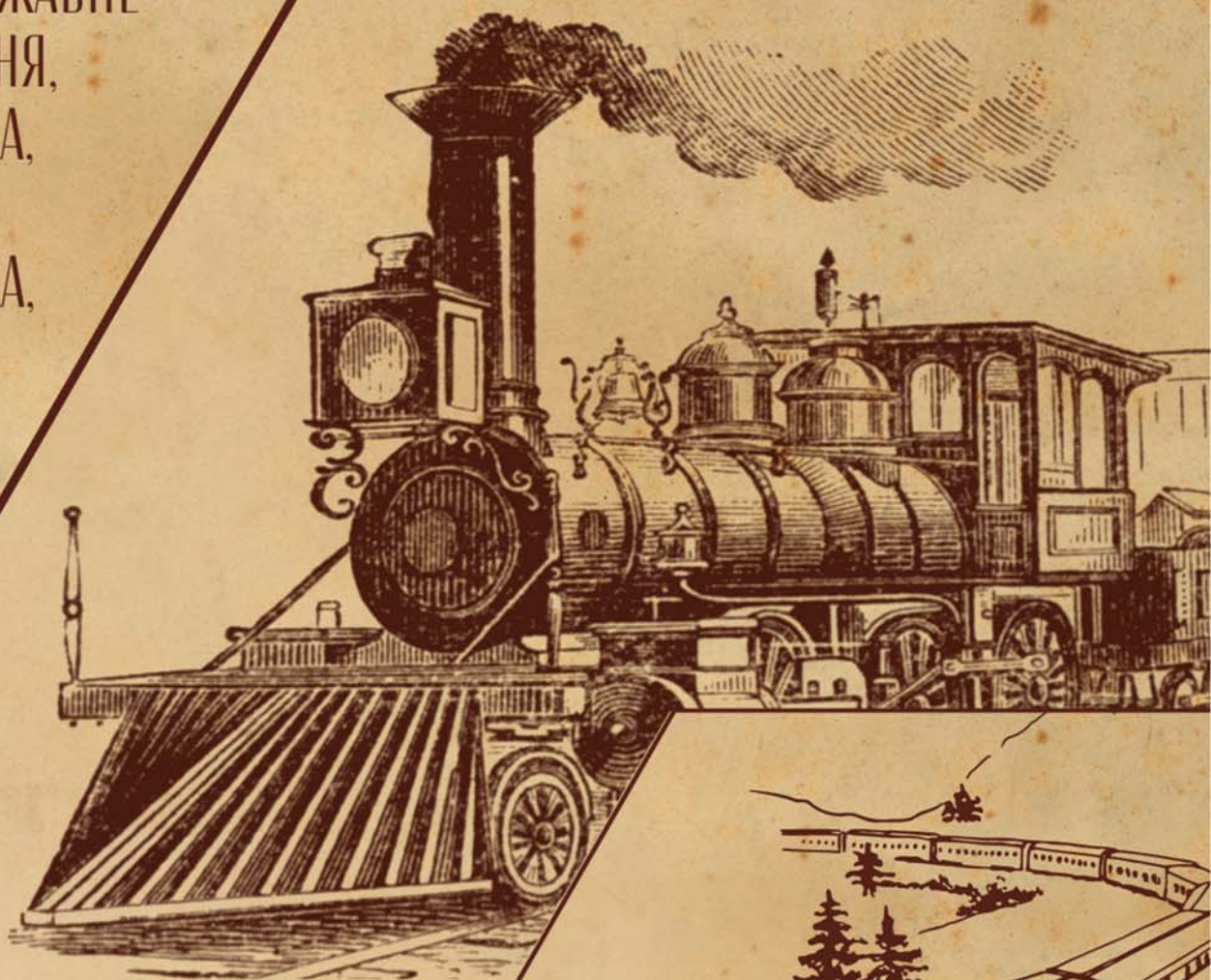
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ У СУЧАСНІЙ

НАУЦІ

№ 1 (1)

2022

СЕРІЇ: ДЕРЖАВНЕ
УПРАВЛІННЯ,
ЕКОНОМІКА,
ПРАВО,
ПЕДАГОГІКА,
ІСТОРІЯ,
ТЕХНІКА

*Громадська наукова організація
«Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління»
Громадська організація «Асоціація науковців України»
ТОВ «Науковий парк Національного Авіаційного Університету»*

у рамках роботи Видавничої групи «Наукові перспективи»

«Актуальні питання у сучасній науці»

*(Серія «Історія», Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка»,
Серія «Державне управління», Серія «Техніка»)*

Випуск № 1(1) 2022

Київ – 2022

Public Scientific Organization
«Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration»
Public Organization «Association of Scientists of Ukraine»
LLC «Scientific Park of the National Aviation University»

within the work of the Publishing Group "Scientific Perspectives"

«Current issues in modern science»

*(History Series, Pedagogy Series, Law Series, Economics Series,
Public Administration Series, Technical Series)*

Issue № 1 (1) 2022

Kyiv – 2022

«Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Історія», Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка»)»: журнал. 2022. № 1(1) 2022. С. 447.

Свідоцтво про державну реєстрацію Серія КВ № 25116-15056Р від 07.06.2022 р.

Рекомендовано до друку Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 29.07.2022, № 8/7-22).

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної Академії Наук Азербайджану (Баку, Азербайджан), Міждержавної гільдії інженерів консультантів, громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання».

Журнал публікує оригінальні дослідницькі та оглядові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів державного управління, права, економіки, історії, педагогіки, техніки для їх інтеграції у європейський, світовий науковий простір. Цільова аудиторія: науковці, працівники вищих навчальних закладів та наукових інституцій, здобувачі вищої освіти, а, також фахівці тематики журналу.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.

Головний редактор: Дадій Олександр Іванович — доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

- Балалаєва (Дорошенко) Катерина Вікторівна — кандидат технічних наук, доцент кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Бахов Іван Степанович — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Бельська Тетяна Валентинівна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри менеджменту Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості (Київ, Україна)
- Будник Вікторія Анатоліївна - кандидат економічних наук, професор, професор кафедри бізнес-логістики та транспортних технологій Державного університету інфраструктури та технологій (Київ, Україна)
- Гбур Зоряна Володимирівна - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна)
- Дегтяр Олег Андрійович — доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова (Харків, Україна)
- Закєв Іслам Муса-Огли - старший науковий співробітник кафедри підтримання льотної придатності авіаційної техніки Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Заячківська Оксана Василівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Іванченко Євгенія Вікторівна — кандидат технічних наук, доцент, професор кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Ігнатівич Сергій Ромуальдович - доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Ільїна Анастасія Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування Національного торговельно-економічного університету (Київ, Україна)
- Ісайкіна Олена Дмитрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету, член Спілки краєзнавців України (Київ, Україна)
- Кардаш Оксана Любомирівна — кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматики, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
- Карускевич Михайло Віталійович - доктор технічних наук, професор, професор кафедри конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Катеринчук Іван Степанович - доктор технічних наук, професор кафедри телекомунікаційних та інформаційних систем Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)
- Кінзерявий Василь Миколайович — кандидат технічних наук, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Коваленко Валентин Васильович - доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник сектору авторського права та суміжних прав лабораторії авторського права та інформаційних технологій Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України (Київ, Україна)

- Коваленко Олена Михайлівна - кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу профільного навчання Інституту педагогіки НАПН України (Київ, Україна)
- Ковтун Владислав Юрійович — кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Комнатний Сергій Олександрович - докторант кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- Корченко Анна Олександрівна — доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Корченко Олександр Григорович — доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Котельницький Назар Анатолійович - кандидат історичних наук, доцент кафедри права Чернігівського інституту інформації, бізнесу та права Міжнародного науково - технічного університету імені академіка Юрія Бутая, член - кореспондент Центру українських досліджень Інституту Європи РАН (Чернігів, Україна)
- Кошетар Уляна Петрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Кошова Світлана Петрівна — кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри управління охорони здоров'я Національного університету охорони здоров'я України імені П.А.Шушпики (Київ, Україна)
- Кравчук Володимир Миколайович — доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Куриш Наталя Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-навчальної роботи, Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області (Чернівці, Україна)
- Марушева Олександра Анатоліївна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та інформаційного менеджменту ПВНЗ Університет Новітніх Технологій (Київ, Україна)
- Масаак Тетяна Петрівна - кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Матяш Ольга Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- Миргород-Карпова Валерія Валеріївна - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
- Михайленко Любова Федорівна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- Михальчук Роман Юрійович - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету (Рівне, Україна)
- Мізюк Вікторія Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- Мірошніченко Валентина Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)
- Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
- Ніколаєв Микола Ілліч - доктор історичних наук, професор кафедри історії на методику її навчання Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Одеса, Україна)
- Новак-Калева Лариса Миколаївна — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України (Львів, Україна)
- Огієнко Альона Володимирівна - доктор економічних наук, доцент кафедри організації авіаційних робіт та послуг Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Оніщенко Наталя Миколаївна - доктор юридичних наук, Заслужений юрист України, академік НАПрН України, завідувач відділу теорії держави і права ім. В.М.Корецького НАН України (Київ, Україна)
- Орлова Наталя Сергіївна — доктор наук з державного управління, професор кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (Харків, Україна)
- Павлов Костянтин Володимирович — доктор економічних наук, професор, професор кафедри аналітичної економіки та природокористування Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (Київ, Україна)
- Павлова Олена Миколаївна - доктор економічних наук, професор, професор кафедри підприємництва і маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Палічук Юрій Іванович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини Буковинського державного медичного університету (Чернівці, Україна)
- Присяжнюк Олексій Миколайович - кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та методології науки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- Приходькіна Наталя Олексіївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна),
- Робак Ігор Юрійович - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук Харківського національного медичного університету (Харків, Україна)
- Руденко Юлія Анатоліївна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського (Одеса, Україна)
- Сапожников Станіслав Володимирович - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та психології Університету імені Альфреда Нобеля (Дніпро, Україна)
- Сидоренко Вікторія Миколаївна — асистент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

- Сирник Ярослав - доцент кафедри етнології та культурної антропології Вроцлавського університету (Вроцлав, Польща)
- Січкаренко Галина Геннадіївна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету телекомунікацій (Київ, Україна)
- Сопілко Ірина Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Заслужений юрист України, декан юридичного факультету Національного Авіаційного Університету (Київ, Україна)
- Терещенко Юрій Матвійович — доктор технічних наук, професор, лауреат Державної премії в області науки і техніки України, Заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Титко Анна Василівна — кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- Толочко Світлана Вікторівна — доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії позашкільної освіти Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна)
- Турчинова Ганна Володимирівна — кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна)
- Федоренко Владислав Леонідович — доктор юридичних наук, професор, DrHb - доктор хабілітований наук правничих (Польська академія наук), Заслужений юрист України, директор Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України (Київ, Україна)
- Хитровська Юлія Валентинівна - доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Київ, Україна)
- Хохлачова Юлія Євгенівна — кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Чернуха Надія Миколаївна — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)
- Чумак Оксана Володимирівна - доктор економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу статистики і аналітики вищої освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики», (Київ, Україна)
- Шандра Наталія Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
- Шеремет Інеса Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри медикобіологічних та валеологічних основ охорони життя і здоров'я Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Київ, Україна)
- Шологон Лілія Іванівна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)
- Якимчук Олег Феодосійович - керівник групи білінгу Відділу бізнес-систем Департаменту інформаційних технологій ПРАТ «Рівнеобленерго» (Рівне, Україна)
- Якушенко Олександр Сергійович — кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

© автори статей, 2022

© Громадська наукова організація «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління», 2022

© Громадська організація «Асоціація науковців України», 2022

© ТОВ «Науковий парк Національного Авіаційного Університету», 2022

© Видавнича група «Наукові перспективи», 2022

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Державне управління»

Kolisnichenko N.M. <i>OUTSOURCING IN EDUCATION MANAGEMENT: APPROACHES, TYPES AND MODELS</i>	11
Андрієнко М.В., Гаман П.І., Овчаренко Б.О., Гордєєв П.М., Борис А.О. <i>АНАЛІЗ РОБОТИ ГАЛУЗЕВИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ ЄС ЩОДО ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ</i>	24
Богданенко А.І. <i>ЗНАЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ХАРТІЇ ДЛЯ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ</i>	34
Дабіжа В.В. <i>РОЛЬ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ В СУЧАСНОМУ ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ</i>	43
Залізнюк В.П. <i>ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ЄС</i>	54
Іванова В.М. <i>МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ</i>	64
Подольчак Н.Ю., Білик О.І., Карковська В.Я., Цигилик Н.В. <i>ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРАЦЕЗДАТНОГО НАСЕЛЕННЯ З ОСОБЛИВОСТЯМИ КУЛЬТУРИ СУСПІЛЬСТВА, РІВНЕМ ДОБРОБУТУ НАСЕЛЕННЯ, РІВНЕМ РОЗВИТКУ КРАЇНИ ТА ТИПОМ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ</i>	74
Романенко Є.О. <i>ЗАКОН ПРО ЛЕНД-ЛІЗ ДЛЯ УКРАЇНИ – ЯК ОДИН ІЗ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ВІЙСЬКОВО-ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ</i>	84

- Яруліна Н.О.** 95
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

СЕРІЯ «Економіка»

- Божидай І.І., Устіловська А.С., Накалюжна А.О.** 108
ВИЗНАЧЕННЯ РОЛІ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ ЗА ДОПОМОГОЮ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ З ПРОЕКЦІЄЮ НА КРАЇНИ ЄС

- Брагіна О.С., Коробань А.В.** 120
ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ВІД ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У МІНЛИВОМУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

- Вдовин М.Л., Іванчишин А.А.** 133
КІЛЬКІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИННОСТІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БОРОТЬБИ З НЕЮ В УКРАЇНІ

- Дубинська О.С.** 145
РОЗРОБКА МЕТОДИЧНИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВО - ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ РОЗРАХУНКУ ПОКАЗНИКІВ ЙОГО ФІНАНСОВОГО СТАНУ

- Квасницька Р.С., Семенишина А.О.** 155
ГЕНЕЗИС СУТІ ЗАОЩАДЖЕНЬ ТА ФОРМИ ЇХ ЗДІЙСНЕННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВАМИ

- Поздняков Ю.В.** 167
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МЕТОДИКИ ВИЗНАЧЕННЯ РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ МАЙНОВИХ ПРАВ НА КВАРТИРИ У БУДИНКАХ, НЕ ЗАВЕРШЕНИХ БУДІВНИЦТВОМ

- Сагачко Ю.М.** 179
ІННОВАЦІЙНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Сукрушева Г.О. 189
МОДЕЛЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ГРЕЙДОВОЇ СИСТЕМИ ОПЛАТИ ПРАЦІ, ЯК ІНСТРУМЕНТУ МОТИВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ В ОРГАНІЗАЦІЯХ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ

Худавердієва В.А. 200
ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ І ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СУБ'ЄКТІВ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ПОШИРЕННЯМ COVID-19

Червінська Л.П., Червінська Т.М. 214
КЛЮЧОВІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

СЕРІЯ «Право»

Bayramov Asim Hamdiyya oglu 226
FEATURES OF COURT PRACTICE IN THE LEGAL SYSTEM OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN

Бондаренко І.В. 241
ІННОВАЦІЙНЕ РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ТА ЗНАЧИМОСТІ ДОСТОВІРНИХ І НЕДОСТОВІРНИХ ВІДОМОСТЕЙ В ЮРИДИЧНОМУ І ЖУРНАЛІСТСЬКОМУ ДОКАЗУВАННІ

Гуйван П.Д. 254
ТЕМПОРАЛЬНІ РЕГУЛЯТОРИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРИ КУПІВЛІ-ПРОДАЖУ

Захаренко Л.М., Юрченко-Шеховцова Т.І. 269
ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ПОВЕДІНКИ КОМАНДИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПІДРОЗДІЛУ

Кириченко О.А. 281
ІННОВАЦІЙНА РЕДАКЦІЯ СТАТЕЙ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ ЩОДО БАЗИСНИХ ПОРЯДКІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОТРИМАННЯ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ГРОМАДЯН

Ковальчук А.Ю. 294
ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ У ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

- Краснощок А.В., Єрошкін М.В.** 303
АДАПТАЦІЯ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ ДО СТРЕСОВИХ СИТУАЦІЙ
- Ланцедова Ю.О.** 316
ІННОВАЦІЙНЕ РОЗУМІННЯ СУТНОСТІ ТА БАЗИСНИХ ЮРИДИЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ДОКАЗІВ І ПРОЦЕДУРИ ДОКАЗУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ
- Хрущ С.В.** 329
НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

СЕРІЯ «Педагогіка»

- Алексеева С.В., Арістова Н.О., Малихін О.В., Попов Р.А.** 339
ДИДАКТИЧНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ
- Балаласва О.Ю.** 348
АНАЛІЗ ПОНЯТІЙНОГО АПАРАТУ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ
- Батрун І.В.** 359
РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЙ СУХОМЛІНСЬКОГО ЩОДО ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ЗЗСО
- Євтушенко Н.С., Твердохлебова Н.Є.** 371
ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ЦИВІЛЬНА БЕЗПЕКА»
- Кузьміна І.Ю.** 379
УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ КЛІНІЧНОЇ ПАТОЛОГІЧНОЇ ФІЗІОЛОГІЇ МАЙБУТНІМ ЛІКАРЯМ
- Макух Т.О.** 388
АКМЕОЛОГІЧНІ ВИМІРИ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ СУЧАСНОГО ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Нагорна Н.В., Павлова В.В. <i>АНДРАГОГІЧНА МОДЕЛЬ НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ</i>	397
Свинаренко Н.О. <i>ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ІНОЗЕМНИМ СТУДЕНТАМ НЕРІДНОЮ МОВОЮ</i>	408
Твердохлебова Н.Є., Євтушенко Н.С. <i>ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СТУДЕНТІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ НАВЧАННЯ</i>	421
Трофаїла Н.Д. <i>ЕМОЦІЙНА КУЛЬТУРА ВИХОВАТЕЛЯ: ПОГЛЯД НА ПРОБЛЕМУ</i>	428
Фурман О.І. <i>ЗАКОНИ ТВОРЕННЯ ТРИВИМІРНОЇ РЕАЛЬНОЇ ДІЙСНОСТІ</i>	440

УДК 378 +008(07)

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2022-1\(1\)-408-420](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2022-1(1)-408-420)

Свинаренко Наталія Олександрівна кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян, доцент, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, пр. Науковий, 9А, м. Харків, 61166, тел.: (057) 702-11-86, <https://orcid.org/0000-0002-8972-0025>

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ІНОЗЕМНИМ СТУДЕНТАМ НЕРІДНОЮ МОВОЮ

Анотація. Описано особливості роботи з засвоєння спеціальної лексики з суспільних навчальних дисциплін іноземними студентами. Зазначено, що важливим завданням для викладача на цей період є вироблення у іноземних студентів позитивної мотивації до навчальної діяльності, що змусить його грамотно та ефективно організувати свою діяльність, хоча би двічі на день продивлятися завантажені навчальні презентації з необхідними підписами, прослуховувати підготовлені аудіоматеріали. Вказано, що регулярний грамотний контроль з боку викладача допоможе іноземним студентам закріпити історико-гуманітарний глосарій з вказаної навчальної дисципліни, вірно застосовувати здобуті знання на практиці. Серед традиційних методів навчання іноземних студентів слід звернути увагу на роботу з навчальними адаптаційними текстами, картками, різні форми проведення тестування, діалоги - їх ефективність доведена багаторічною практикою. Зазначено, що за умов високого рівня самодисципліни, чіткої мотивації до навчальної діяльності у іноземних студентів, початковий процес адаптації у нове мовне середовище іноземних студентів проходить швидше та ефективніше.

Виявлено, що на першому курсі доцільно та досить ефективно проводити для іноземних студентів і позааудиторну роботу (зокрема, екскурсії по великих містах нашої України), як елемент інноваційних педагогічних технологій. Але перед походом на екскурсію чи перед поїздкою, викладачеві слід дати студентам необхідний лексико-граматичний матеріал, який має бути активізовано в позааудиторний час (фото видатних та пам'ятних архітектурних та заповідних місць, пам'ятників, з необхідними підписами). Дуже важливим є застосування інноваційних методів засвоєння нової лексики, бо через яскраві зображення, нові відчуття та враження студенти краще запам'ятовують навчальний матеріал. Це допомагає ефективніше формувати образи, а пізніше - запам'ятовувати нові мовленнєві конструкції.

Ключові слова: іноземні студенти, спеціальна лексика, традиційні педагогічні технології, мультимедійні технології, навчальні презентації.

Svynarenko Nataliya Olexandrivna Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of the Department of Ukrainian Studies and Language Training of Foreign Citizens, Associate Professor, Semyon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Naukovyi Ave., Kharkiv, 9A, 61166, tel.: (057) 702-11-86, <https://orcid.org/0000-0002-8972-0025>

FEATURES OF TEACHING SOCIAL DISCIPLINES TO FOREIGN STUDENTS IN A NON-NATIVE LANGUAGE

Abstract. Features of work on mastering special vocabulary in social sciences by foreign students are described. It is noted that an important task for the teacher during this period is to develop positive motivation for foreign students to study, which will force him to competently and effectively organize their activities, at least twice a day to view downloaded presentations with the necessary signatures, listen to prepared audio materials. It is stated that regular competent control by the teacher will help foreign students to consolidate the historical and humanitarian glossary of the specified discipline, to correctly apply the acquired knowledge in practice. Among the traditional methods of teaching foreign students should pay attention to work with educational adaptation texts, cards, various forms of testing, dialogues - their effectiveness has been proven by many years of practice.

It is noted that under conditions of high level of self-discipline, clear motivation for learning activities of foreign students, the initial process of adaptation to the new language environment of foreign students is faster and more efficient. It was found that in the first year it is expedient and quite effective to conduct extracurricular activities for foreign students (in particular, excursions to major cities of our Ukraine), as an element of innovative pedagogical technologies. But before going on a tour or before the trip, the teacher should give students the necessary lexical and grammatical material, which should be activated in extracurricular activities (photos of outstanding and memorable architectural and protected sites, monuments, with the necessary signatures). It is very important to use innovative methods of learning new vocabulary, because through vivid images, new feelings and impressions, students better remember the material. This helps to form images more effectively, and later - to memorize new speech constructions.

Keywords: foreign students, special vocabulary, traditional pedagogical technologies, multimedia technologies, educational presentations.

Постановка проблеми. Викладацька робота з контингентом іноземних студентів, як відомо, справа нелегка. А особливо, якщо це студенти першого курсу навчання, українською мовою не володіють, мало того, погано її

розрізняють від інших мов світу. У такому випадку всім викладачам, що працюють з іноземними студентами доведеться багато часу приділяти індивідуальній роботі (враховуючи різнонаціональність студентів груп, належність до різних релігійних конфесій, культур та ін.). **Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Фактично щорічно викладачі вищої школи зустрічаються зі все новими проблемами чи новими викликами сучасних реалій - і все це викладачі намагаються вирішити в ході проведення щорічних конференцій та методичних міждисциплінарних семінарів: «Проблеми і перспективи мовної підготовки іноземних студентів», «Новітні педагогічні технології у викладанні мов іноземним студентам», «Інновації та традиції у мовній підготовці іноземних студентів» та ін. Зокрема, у статтях Н.О. Свинаренко [1-3] йдеться про орієнтир на гармонійне поєднання у щоденній роботі з іноземними слухачами як інноваційних, так і традиційних технологій вивчення економіко-географічної лексики.

У наукових доробках І.М. Мельничук та О.В. Яцишиної обґрунтовано необхідність дослідження особливостей вивчення суспільних дисциплін іноземними студентами медичних вузів, на прикладі курсі «Історія української культури» зроблено аналіз основних аспектів викладання гуманітарних дисциплін у системі вищої медичної освіти України загалом та у Тернопільському державному медичному університеті імені І.Я. Горбачевського зокрема; визначено особливості адаптації іноземних студентів до українського соціально-культурного простору у процесі вивчення суспільних наук, запропоновано деякі можливі шляхи покращання сприйняття та засвоєння навчального матеріалу іноземними студентами-медиками [4-5]. У статті Н.О. Свинаренко та Л.Е. Добрунової дані методичні рекомендації викладачеві щодо проведення іноземним студентам заходів навчальної та позанавчальної роботи. Метою тієї роботи є показ того, як на конкретних прикладах зацікавити іноземних студентів історією України, її матеріальною культурою та мотивувати їх до засвоєння україномовної історичної та економічної лексики [6]. **Виділення невирішеної раніше частки загальної проблеми, котрим присвячується стаття.** Навіть поверхневий аналіз вищевказаної літератури вказує на його вузьконаправленість і детальний аналіз дрібних аспектів навчального процесу іноземних студентів першого курсу навчання. Дана робота являє собою спробу комплексного розгляду особливостей викладання суспільних дисциплін іноземним студентам нерідною їм мовою.

Мета статті - проаналізувати особливості викладання суспільних дисциплін іноземним студентам нерідною мовою. Мета реалізується через виконання таких **завдань**: дослідити особливості засвоєння спеціальної україномовної лексики; описати традиційні та інноваційні освітні технології у навчальному процесі; проаналізувати встановлення міжпредметних зв'язків та їх місце у процесі засвоєння спеціальної лексики іноземними студентами.

Виклад основного матеріалу. 1. Вивчення та аналіз особливостей засвоєння спеціальної україномовної лексики. Для іноземних студентів вивчення нової дисципліни (технічної, гуманітарної, природничої, юридичної та ін.) - кожне нове заняття дає новий лексичний запас, котрий потрібно належно сприйняти, осмислити та вірно закріпити. І на практиці це здійснити важче, ніж описати теоретично. Також багато чого залежить від наявності гуманітарних здібностей, гарної пам'яті, чіткої мотивації до вивчення нової мови та оволодіння нової спеціальності іноземними студентами

Як відомо, у процесі засвоєння іншомовної лексики іноземними студентами традиційно фахівці виділяють такі головні етапи навчальної діяльності: робота з джерелами нових слів в ході процесів читання, писання та прослуховування; створення чіткого образу форми слова, з'ясування найбільш точного значення слова, встановлення міцного взаємозв'язку між формою і значенням слова (бажано на конкретних прикладах), вживання нової лексики [7].

Серед традиційних форм вивчення нової лексики найчастіше викладачі проводять роботу з картками - це популярний та відносно простий спосіб запам'ятати нову лексику. Постійно тримаючи при собі спеціально підготовлені картки, на яких надруковані (або написані) слова чи фрази мовою, що вивчається, їх переклад краще розмістити на зворотній стороні. За нагоди, через певний проміжок часу, слухач переводить свій пасивний словниковий запас в активний, вільно користується завченими мовленнєвими конструкціями [8].

Також ця діяльність сприяє поетапному формуванню пізнавальної самостійності студентів. Звичайно ж, іноземні студенти, маючи позитивну мотивацію до навчання, повинні були навчитися виділяти складові тексту, підводити підсумки у опрацьованому матеріалі, робити заголовки в отриманих фрагментах текстів (за потребою), усно та письмово відповідати на поставлені питання. Щодо слухачів, які погано відвідують заняття, погано мотивовані до вивчення мови — то викладачеві слід наполегливіше та більш терпляче проводити роботу з навчальними текстами [9].

Щодо засобів зовнішнього самоконтролю під час обробки текстового матеріалу при засвоєнні нової спеціальної лексики, то найкраще для самоперевірки - застосовувати тестові завдання. Методичні вказівки, видані у різний час викладачами нашої кафедри містять подібні типові завдання. Тестування як ефективний спосіб перевірки знань знаходить все більше застосування. До його беззаперечних плюсів відносять мінімальну кількість часу на отримання вірних результатів підсумків поточного контролю, а електронні версії тестів, після опрацювання їх слухачами, взагалі є найкращим та найшвидшим методом самоперевірки засвоєння нової економіко-географічної лексики [10]. І взагалі, це перспективний шлях розвитку науково-методичної роботи кафедр підготовки іноземних громадян. Вищеописані

методи засвоєння іноземними студентами нової лексики є суто традиційними, перевірені багаторічною практикою, і довели свою ефективність. Та вивчати нову лексику можна і через використання відеороликів на ноутбуках, аудіозаписи фахових дикторів та артистів. В такий спосіб можна вивчити правила вимови, що є дуже важливим аспектом. Естетична складова навчально-виховного процесу найкраще реалізується через показ слайдів навчальних презентацій, бо слухачі підготовчого відділення найліпше запам'ятовують нову лексику, засвоюють та вчаться правильно застосовувати на конкретних прикладах.

2. Традиційні та інноваційні освітні технології у навчальному процесі.

Надстрімкий розвиток сучасних інформаційних технологій змушує викладачів сучасної вищої школи постійно змінювати підхід до навчання студентів у вітчизняних вишах, корегувати методи навчання. Мультимедійні навчальні засоби, за потреби, у значній кількості викладач може знайти в мережі Інтернет, ефективно їх скомпонувати на різних етапах практичного заняття, а за необхідності – може розробити контент самостійно і вдало застосовувати у навчальному процесі, у власних блогах та на ютуб-каналах.

Наша щоденна реальність змушує всіх викладачів вищої школи ознайомитися та застосовувати сервіси Zoom, GoogleMeet, скайп, відео дзвінки у вайбері та ін. Зручність полягає хоча би в тому, що вказані сервіси є і у всіх сучасних комп'ютерах, ноутбуках, телефонах, планшетах та ін. І це все є у наявності у іноземних студентів.

В Харківському національному економічному університеті ім. Семена Кузнеця вже більше 10 років для послуг викладачів та студентів працює система персональних навчальних систем. Кожен викладач веде свою сторінку, де виставлені тексти лекцій, методичні рекомендації та завдання для всіх практичних робіт з правильними зразками оформлення, тести до тем, завдання до модульного контролю, питання підготовки до іспиту. Іноді, для нормативних навчальних дисциплін, ведеться єдина сторінка для всіх викладачів, що викладають цю дисципліну. Це, звичайно, за умови, коли ця навчальна дисципліна є в усіх абсолютно студентів денного чи заочного навчання, і кількість навчального навантаження є однаковою. Весь навчальний контент повністю відповідає робочому плану (технологічній карті). При зміні навчального навантаження відповідно викладач змушений переробляти контент на сторінках персональних навчальних систем – додавати нові теми з новим контентом, чи, навпаки, об'єднувати вже наявні теми і прибирати (чи приховувати тимчасово) щось зайве на вказаний проміжок часу [2, С.124]. Безперечними плюсами персональних навчальних систем є журнали відвідуваності та успішності студентів. Кожен студент тепер відповідно може самостійно побачити свої оцінки, не відволікаючи викладачів подібними

питаннями, економлячи дорогоцінний час на заняттях. Журнал відвідуваності студенти можуть вести самостійно, теж не відволікаючи викладача питаннями, часто у найневчасніший період заняття. Крім того, сторінки викладачів, які, наприклад, працюють не цілий рік, а тільки певний семестр, адміністратор може тимчасово приховувати. А за потреби – сторінку викладачеві відкривають, він може далі працювати і створювати чи корегувати необхідний студентам навчальний контент.

Очевидним позитивним аспектом сучасних мультимедійних засобів є їх висока ступінь інформативності та універсальності наочних засобів навчання і виступає значною частиною комунікативної сфери сучасного суспільства [9, С.19]. Грамотно застосовані графіка та анімація, відеоряд та звукове супроводження навчальних адаптованих текстів впливають на різні канали сприйняття інформації студентів, тим самим роблячи процес навчання цікавим та одночасно інформаційно насиченим [9, С.18]. Заняття з використанням аудіовізуальних засобів будується з урахуванням трьох компонентів механізму породження мови (очної, слухової, мовної) та сприяють розвитку навичок слухання та говоріння з опорою на ці механізми. В якості навчального матеріалу викладачі використовують відеофільми, демонстрація яких є одним з ефективних засобів у процесі інтенсивного навчання.

Спочатку слід обрати необхідний контент – відеофільм чи мультиплікаційний фільм. У ньому за змістом, за вимовою професійних артистів обирає викладач той фрагмент, який запропонують для перегляду слухачам підготовчого відділення. До демонстрації фрагменту перед слухачами проводиться лексико-граматична робота - вводяться невідомі слова, з допомогою тлумачного словника. Слухачам також пропонуються змістові опори та мовні зразки з їх фонетичними, граматичними та семантичними особливостями. Далі йде демонстрація фрагменту фільму. В цей період зоровий та слуховий ряд співвідносяться з мовним рядом. Саме у такий спосіб відбувається суміщення змісту і форми нового матеріалу. Після перегляду фрагменту відеофільму слухачам підготовчого відділення слід запропонувати тестові завдання, які, зазвичай, не є складними для іноземців. А далі слухачі мають дати відповіді на питання – спочатку легші, потім – складніші за змістом.

Для того, що описаний алгоритм роботи мав ефективний характер, слід додати ретельну самостійну роботу слухача підготовчого відділення (чи іноземного студента) та систематичне відвідання занять у вищому навчальному закладі. Відсутність будь-якої складової не сприяє швидкому засвоєнню нової лексики.

Тестування можна назвати традиційним видом навчальної діяльності. Викладач теж має слідкувати, щоб питання склалися грамотно, коректно, підбиралися таким чином, щоб була єдина вірна відповідь, або кілька

правильних відповідей в одній позиції, якщо ін. позиції – не є правильними. Тобто слід питання у тести підбирати типові (ті, які розглядалися раніше на практичних заняттях та успішно розв'язувалися). Тести як форма контролю є ефективними і з економічної точки зору, при тестуванні основні витрати часу викладача припадають на складання якісного інструментарію, при суттєвому збільшенні кількості екзаменованих ці витрати розподіляються на них пропорційно, що призводить до зниження загальних витрат [7, С.265].

Надзвичайно важливим фактором у вивченні як гуманітарних, так і суспільних дисциплін є бездоганне володіння самим викладачем мовою, правильність, чіткість, зрозумілість, милозвучність його вимови, правильний темп, щоб слухачі наочно бачили і чули приклад бездоганного володіння необхідною спеціалізованою науковою термінологією.

Слабкий словниковий запас з історичної тематики є суттєвою перешкодою для більшості іноземних студентів, і це їм не дозволяє ефективно самостійно працювати зі спеціалізованою науковою літературою, суттєво знижує якість їх навчання. На онлайн-заняттях слід слухачам давати адаптовані тексти, які слід опрацювати вчасно.

Наша щоденна реальність змушує всіх викладачів вищої школи ознайомитися та застосовувати сервіси Zoom, Google Meet, скайп, відеодзвінки у вайбері, показ відео з розміщеними поруч коментарями викладача, фрагмент відеофільму та ін. А значення тестування, як традиційного засобу перевірки вивченого, переоцінити складно (в паперовому або електронному форматі).

3. Про встановлення міжпредметних зв'язків та їх місце у процесі засвоєння спеціальної лексики іноземними студентами. Вивчення гуманітарних та суспільних дисциплін іноземними студентами є справою геть непростю. Характерні проблеми, з якими стикається сучасний викладач вищої школи у викладанні «Соціальної та економічної історії України»: відсутність необхідного мінімального лексичного запасу мови предмету у іноземних студентів, загальний низький рівень шкільної підготовки першокурсників (у переважній більшості), необхідної навчально-методичної бази у повному обсязі, дуже часто до цього також додаються слабкі природні здібності до вивчення іноземних мов та повна відсутність особистої внутрішньої мотивації. Вчити будь-яку іноземну мову не просто за обмежений період часу. А за наявності перелічених вище факторів викладачеві вищої школи з іноземними студентами працювати стає дуже складно.

Як на мене, оволодіти іноземним студентам основами наукових знань за таких умов допоможуть засоби наочного вивчення – навчальні презентації з зображенням якихось важливих історичних фактів, подій, явищ (картини відомих художників, фотозображення відомих політичних лідерів, фрагменти науково-популярних фільмів чи відеоролики) з коротким підписом на

російській мові та з підписом на їх рідній мові (англійській, французькій, арабській, в'єтнамській та ін.). Звичайно, підготувати такі презентації, враховуючи названі вище умови складно, і потрібно заручатися компетентною допомогою знавців чи викладачів англійської, французької, арабської, в'єтнамської та ін.). Тільки побачена яскрава картина з влучним підписом зможе реально допомогти іноземним студентам засвоїти україномовну історичну термінологію та створити загальну картину соціально-економічного розвитку на Україні в історичній ретроспективі.

Особливе значення на початковому етапі вивчення гуманітарних дисциплін має активне використання аудіовізуальних засобів на практичних заняттях, що сприяє ефективному розвитку навичок слухання та говоріння у іноземних студентів. Як наочні приклади навчального матеріалу найдоцільніше використовувати російськомовні науково-популярні фільми, демонстрація яких є одним з найефективніших засобів у процесі освоєння основ наукового мовлення будь-якої гуманітарної навчальної складової, не тільки історичної, а й філологічної, у методичному плані, перегляд науково-популярного фільму на практичному занятті з наступним багаторівневим опитуванням слухачів (на репродуктивному, середньому, творчому рівні), також є сенс у застосуванні викладачем на практичному занятті багаторазові проговорювання іноземними студентами ключових історичних понять, історико-економічних термінів, прізвищ відомих політиків та інших видатних діячів (бажано з використанням їх фотозображень) [6, С.224].

Також іноземним студентам буде цікаво відвідати виховні заходи, котрі проводяться Молодіжним центром університету. Так вони швидше і краще адаптуються до нових умов, засвоюють нову як розмовну, так і наукову лексику. На подібних заходах вони бачать і чують виступи кращих іноземних студентів, і таким чином у них швидше з'являється мотивація до вивчення нової їм мови та історії, відчуття гордості за своїх співвітчизників.

Головною передумовою успішного пристосування іноземних громадян до українського соціально-культурного простору, є формування у них соціокультурної компетентності. Вона може бути результатом успішного перебігу соціокультурної адаптації - активного процесу взаємодії представника іншої культури і середовища, у якому він перебуває, процесу активного набуття необхідних для життя трудових навичок і знань, засвоєння студентом основних норм, зразків, цінностей нового навколишнього середовища, однак, іноземні студенти навчаються в окремих групах та окремо від українських студентів відвідують лекційні заняття [5, С.121]. Фактично, студент-іноземець, навіть перебуваючи в Україні, залишається ізольованим від суспільства, що значно ускладнює і сповільнює процес його входження в культуру. Тому, на думку І.М. Мельничук та О.В. Яцишиної, найефективніше формування

соціокультурної компетентності відбувається під час вивчення навчальних дисциплін гуманітарного циклу [5, С.121].

Методистами давно відмічено, що використання у навчальному процесі країнознавчої інформації про реалії та спосіб життя рідної країни значно підвищує мотивацію і у вивченні української (чи російської) мови як іноземної [9, С.18]. До числа таких цілей можна віднести не тільки бажання розповідати новим українським друзям про свою державу, але і робота на батьківщині з українськими туристами, вченими, спортсменами та іншими представниками України, навіть на початковому етапі вивчення мови використання граматно підібраних країнознавчих матеріалів сприяє розвитку пізнавального інтересу у іноземного студента, бажання висловитися про життя у рідній країні, в результаті це призводить до ефективного зростання мовних навичок та вмій [9, С.18].

Щороку, у третій четвер травня вся українська передова громадськість святкує Всесвітній день вишиванки. Цього дня в українських школах, професійно-технічних закладах, вищих навчальних закладах школярі та студенти активно й із задоволенням відповідають на цікаві питання про історію вишиванки та українські традиції. Надзвичайно важливо цього дня провести організаційну роботу таким чином, щоб на урочистостях, зазвичай надзвичайно колоритних та красивих, брали участь як наші вітчизняні студенти, так і іноземні. Особливо якщо іноземні студенти перебувають на Україні менше року, побачене на святі справить на них надзвичайно позитивне враження. Іноземні студенти, навіть ті, що мають слабкий запас наукової лексики, побачать надзвичайно видовищне дійство, бо, цього дня від краси вишиванок складно відірвати очі. У вищих навчальних закладах, зазвичай, кращі слухачі підготовчих відділень та іноземні студенти-першокурсники декламують вірші відомих українських поетів. Зазвичай цього святкового дня практично у кожному місті відбувається святкова хода у вишиванках. Представники всіх організацій, закладів освіти, культури, спорту, державні службовці, школярі, вчителі, студенти беруть активну участь у цьому заході. Їх ніщо не буде відволікати, і вони неодмінно засвоять ще кілька нових слів та словосполучень. Натомість нашим вітчизняним студентам сподобається брати участь у таких масових заходах, де вони декламують вірші відомих літераторів, де йде відео- та фотофіксація урочистих заходів, присвячених святу Вишиванки, і цю всю красу вони активно виставляють у соціальних мережах, ставлять вподобання, поширюють, пишуть коментарі, за бажанням викладача можна також підібрати відповідний аудіосупровід [6, С.226].

Під час вивченні історії Київської Русі зображення Києво-Печерської лаври, Михайлівського золотоверхого монастиря, Софії Київської, Золотих воріт, пам'ятників засновникам Києва, князеві Олегу, Ігорю, Володимирі, Святославу, княгині Ользі, Ярославові Мудрому, Володимирі Мономаху та ін.

В історії України є надзвичайно цікавий період – друга половина ХІХ – початок ХХ століття, коли після відміни кріпацтва на українських землях у складі Російської імперії почалося досить бурхливе зростання капіталізму. Викладач при підготовці до лекцій та практичних занять має роздрукувати портрети цих відомих підприємців-меценатів, або підготувати яскраву презентацію з цієї теми. На сьогоднішній день залишилася достатня кількість палаців, будинків, лікарень, котрі були побудовані за кошти названих вище людей. Практично всі вони є туристичними об'єктами України і це буде цікавим для іноземних студентів. За вказаною вище інформацією теж можна підготувати презентацію до заняття, показавши на слайдах портрети найвідоміших підприємців, місцезнаходження тих держав, представники яких активно вкладали значні суми грошей у становлення промисловості на українських землях у складі Російської імперії, кругову діаграму доходів іноземних компаній.

У м. Харкові, неподалік з вокзалом Харків-Пасажирський, знаходиться музей становлення залізничного транспорту. І тому викладач може провести практичне заняття з теми становлення капіталізму наприкінці ХІХ - на початку ХХ ст. на українських землях у складі Російської імперії саме у цій будівлі. Головне, щоб екскурсивод був підготовлений до того, що його слухачами будуть іноземні студенти, і тому його виклад має бути адаптованим до вищеназваного слухача, експонати музею для іноземних студентів будуть цікавими, не зайвим буде запрошувати іноземних студентів, особливо тих, що працюють на середньому рівні і вище, на (Всесвітній день вишиванки, вивчення тем «Економіка та суспільство Київської Русі та Галицько-Волинської держави», «Господарство та суспільство на українських землях у другій половині ХІХ- на початку ХХ ст. у складі Російської імперії» ін.) [6, С.225].

Доцільним у роботі з іноземними студентами стане використання методу екскурсії як різновиду методу демонстрації, вона забезпечує вивчення предметів, процесів, технологій тих, що існують в реальності. Зокрема, вивчення української культури в діяхронічному аспекті може відбуватися в процесі ознайомлення з виставковими експонатами у краєзнавчому та художньому музеях. Відвідання музеїв, галереї, різних виставок стане корисним для сприйняття матеріалу, що стосується розвитку сучасної культури і мистецтва.

Аналіз вивчення курсу «Історія української культури» студентами-іноземцями в ТДМУ дозволяє зробити такі висновки: проблема педагогічної роботи з іноземними студентами-медиками є надзвичайно актуальною і потребує оптимального використання педагогічних інновацій інтерактивного характеру з використанням комп'ютерних і мультимедійних технічних засобів; навчання студентів-іноземців повинно відбуватися з урахуванням психолого-педагогічних особливостей адаптації цих студентів до нового середовища; у

процесі вивчення дисциплін гуманітарного циклу мають бути враховані три аспекти: мовний, релігійний та культурний [4, С.118].

Висновки. Описано особливості роботи з засвоєння суспільної лексики іноземними студентами. Зазначено, що важливим завданням для викладача на цей період є вироблення у іноземних студентів позитивної мотивації до навчальної діяльності, що змусить його грамотно організувати свою діяльність, хоча би двічі на день продивлятися завантажені навчальні презентації з необхідними підписами, прослуховувати підготовлені аудіоматеріали. Вказано, що регулярний грамотний контроль з боку викладача допоможе іноземним студентам закріпити історико-гуманітарний глосарій з вказаної навчальної дисципліни, вірно застосовувати здобуті знання на практиці.

На думку фахівців, на першому курсі доцільно та досить ефективно проводити для іноземних студентів і позааудиторну роботу (зокрема, екскурсії по великих містах нашої України). Перед походом на екскурсію викладачеві слід дати студентам необхідний лексико-граматичний матеріал, який має бути активізовано в позааудиторний час (фото видатних та пам'ятних місць, пам'ятників, з необхідними підписами). Дуже важливим є застосування інноваційних методів засвоєння нової лексики, бо через яскраві зображення, нові відчуття студенти краще запам'ятовують навчальний матеріал.

Література:

1. Свинаренко Н.О. Про використання мультимедійних технологій у викладанні економічної та соціальної географії світу на підготовчому відділенні: методичні аспекти / Н.О. Свинаренко // *Тези доповідей міжнародного науково-практичного семінару 15-16 лютого 2018 р. «Новітні педагогічні технології у викладанні мов іноземним студентам»*. Харків : ХНУБА, – С.243-246.
2. Свинаренко Н.О. Методологічні аспекти використання мультимедійних технологій у викладанні дисциплін природничого циклу на підготовчому відділенні / Н.О. Свинаренко // *Матеріали Міжнародного науково-методичного семінару 20 лютого 2020 р. «Новітні педагогічні технології у викладанні мов іноземним студентам»*: Харків: ХНАДУ, 2020. – С.121-125.
3. Свинаренко Н.О. Особливості інтеграції іноземних студентів у ХНЕУ ім. С.Кузнеця / Н. О. Свинаренко // *Актуальные научные исследования в современном мире*. -2016. - Вып.10 (18). - С.137-142.
4. Мельничук І.М. Особливості викладання курсу «Історія української культури» іноземним студентам-медикам / І.М. Мельничук, А.М. Романишина, О.В. Яцишина // *Наукові записки. Серія: Педагогіка*. - 2012. - №2. - С.114-118.
5. Мельничук І.М. Особливості професійної підготовки іноземних студентів вищих медичних навчальних закладів / І.М. Мельничук, О.В. Яцишина // *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка, соціальна робота*. - 2012. - №27. -С.119-121.
6. Свинаренко Н.О. Як зацікавити історією України студентів-іноземців? / Н.О. Свинаренко, Л.Е. Добрунова // *Матеріали XVI Міжнародної науково-практичної конференції 19 жовтня 2021 р. «Проблеми і перспективи підготовки іноземних студентів у закладах вищої освіти»* .- Харків : ХНАДУ, 2021.- С.221 - 226.
7. Свинаренко Н.О. Про досвід засвоєння економіко-географічної лексики в ході тестувань на заняттях з «Економічної і соціальної географії світу» зі слухачами підготовчого відділення / Н.О. Свинаренко // *Тези доповідей міжнародного науково-методичного семінару «Інновації та традиції у мовній підготовці іноземних студентів»*. - Харків: ХНУБА, 2018. - С.263-266

8. Свиначенко Н.О. Про особливості засвоєння російськомовної економіко-географічної лексики слухачами підготовчого відділення ХНЕУ ім. С. Кузнеця /Н.О. Свиначенко // *Тези доповідей міжнародного науково-практичного семінару 14 грудня 2017 р. «Інновації та традиції у мовній підготовці студентів».* – Харків : ХНУБА, – С.233-236.

9. Безкоровайная Л.С. Учет национального культурно-страноведческого опыта при развитии речевых навыков и умений / Л.С. Безкоровайная, В.Е. Штыленко, Е.Л. Штыленко // *Тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції 6-7 жовтня 2016 р. «Проблеми і перспективи мовної підготовки іноземних студентів».* Харків: ХНАДУ, - С.18-21.

10. Свиначенко Н.А. Работа с текстами на занятиях по «Экономической и социальной географии мира» на подготовительном отделении ХНЭУ им. С. Кузнеця /Н.А. Свиначенко // *Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції (12-13 жовтня 2017 р.) «Проблеми і перспективи мовної підготовки іноземних студентів».*- Харків: ХНАДУ, 2017. - С.661-664.

References:

1. Svyarenko, N.O. (2018) Pro vikoristannya multimediynih tehnologiy u vikladanny ekonomichnoy i sozialnoy geografii svitu na podgotovchomu viddileniyi: metodichni aspekty [On the use of multimedia technologies in the teaching of economic and social geography of the world in the preparatory department: methodological aspects]. *Tezi dopovidey mishnarodnogo naukovopraktichnogo seminaru 15-16 lyutogo 2018 r.«Novitni pedagogichni tehnologiyi u vikladanni mov inozemnim studentam» - Abstracts of reports of the international scientific-practical seminar on February 15-16, 2018 "The latest pedagogical technologies in teaching languages to foreign students"* (pp.243-246). Kharkiv : HNUBA [in Ukrainian].

2. Svyarenko, N.O. (2020) Metodologichni aspekty vikoristannya multimediynih tehnologiy u vikladanny disziplin prirodничого ziklu na podgotovchonu viddileniyi [Methodological aspects of the use of multimedia technologies in the teaching of natural cycle disciplines in the preparatory department]. *Materialy Mishnarodnogo naukovometodichnogo seminaru 20 lyutogo 2020 r. «Novitni pedagogichni tehnologii u vikladanni mov inozemnim studentam»-Proceedings of the International Scientific and Methodological Seminar on February 20, 2020 "The latest pedagogical technologies in teaching languages to foreign students"* (pp.121-125). Kharkiv : HNADU [in Ukrainian].

3. Svyarenko, N.O. (2016) Osoblivosti integratsiyi inozemnich studentiv u HNEU im.S. Kusnezya [Features of integration of foreign students in KhNEU. S. Kuznets]. *Aktualnsye nauchniye issledovaniya v sovremennom mire - Actual scientific research in the modern world*, 10(18), 137-142 [in Ukrainian].

4. Melnichuk, I.M., & Romanischina, A.M., & Yazischina, O.V.(2012) Osoblivosti vikladannya kursu «Istoriya ukrainskoi k kultury» inozemnim studentam-medikam [Features of teaching the course "History of Ukrainian Culture" to foreign medical students]. *Naukovi zapiski. Seriya: Pedagogika - Proceedings. Series: Pedagogy*, 2, 114-118. [in Ukrainian].

5. Melnichuk, I.M. & Yazischina, O.V.(2012) Osoblivosti profesiynoyi pidgotovki inozemnih studentiv vischih medichnih navchalnih zakladiv [Features of professional training of foreign students of higher medical educational institutions]. *Naukoviy visnik Ushgorodskogo nazionalnogo unversitetu - Seriya: Pedagogika,sozialna rodota -Scientific Bulletin of Uzhgorod National University. Series: Pedagogy, social work*, 27, 119-121. [in Ukrainian].

6. Svyarenko, N.O. & Dodrunova, L.E. (2021). Yak sazikaviti istoriyeyu Ukraini studentiv-inozemziv? [How to interest foreign students in the history of Ukraine?]. *Materiali XVI Mishnarodnoyi naukovopraktichnoyi konferentsii 19 shovtnya 2021 r. «Problemi i perspektivi movnoyi pidgotovki inozemnih studentiv» - Proceedings of the XVI International Scientific and Practical Conference October 19, 2021 "Problems and prospects for training foreign students in higher education"* (pp.221-226). Kharkiv : HNADU [in Ukrainian].

7. Svyarenko, N.O. (2018) Pro dosvid sasvoyennya ekonomiko-geografichnoyi lexiki v hodi v hodi testuvan na sanyattiyah «Ekonomichnoy i sozialnoy geografii svitu» si sluhachami podgotovchjgo viddilenyai [About the experience of mastering economic and geographical vocabulary during testing in classes on "Economic and social geography of the world" with students of the preparatory department]. *Tezi dopovidey mishnarodnogo naukovo-praktichnogo seminaru 14 grudnya 2017 r. «Innovaziyi ta tradizii u movniyi pidgotovzi studentiv» - Abstracts of the international scientific-methodical seminar "Innovations and traditions in language training of foreign students"* (pp.263-266). Kharkiv : HNUBA [in Ukrainian].

8. Svyarenko, N.O. (2017) Pro osoblivosti sasvoyennya rosiyskomovnoyi ekonomiko-geografichnoyi lexiki sluhachami podgotovchjgo viddilenya HNEU im. S.Kusneza [On the peculiarities of mastering Russian-language economic and geographical vocabulary by students of the preparatory department of KhNEU. S. Kuznets]. *Tezi dopovidey mishnarodnogo naukovo-praktichnogo seminaru 14 grudnya 2017 r. «Innovaziyi ta tradizii u movniyi pidgotovzi studentiv»-Abstracts of the reports of the international scientific-practical seminar on December 14, 2017 "Innovations and traditions in language training of students"* (pp.233-236). Kharkiv : HNUBA [in Ukrainian].

9. Beskorovaynaya, L.S., & Stilenko, V.E., & Stilenko, E.L. (2016) Uchet nazionalnogo kulturno-stranovedcheskogo opita pri rasvitii rechevih navikov i umeniy [Taking into account the national cultural and ethnographic experience in the development of speech skills and abilities] . *Materialy XII Mishnarodnoyi naukovo-praktichnoyi konferenziyi 6-7 shovtnya 2016 r. «Problemi i perspektivi movnoyi pidgotovki inozemnih studentiv»-Abstracts of the reports of the international scientific-practical conference October 6-7, 2016 "Problems and prospects of language training of foreign students"* (pp.18-21). Kharkiv : HNADU [in Russian].

10. Svyarenko, N.O. (2017) Rabota s textami na zanyatiyah po «Ekonomicheskoy i sozialnoy geografii mira» na podgotovitelnom otdelenii HNEU im. S.Kusneza [Work with texts in the classes on "Economic and social geography of the world" at the preparatory department of KhNUE named after. S. Kuznets]. *Materialy XII Mishnarodnoyi naukovo-praktichnoyi konferenziyi 12-13 shovtnya 2017 r. «Problemi i perspektivi movnoyi pidgotovki inozemnih studentiv» - Proceedings of the XII International scientific and practical conference (July 12-13, 2017) "Problems and prospects of international training of foreign students"* (pp.661-664). Kharkiv : HNADU [in Russian].